

ОДАЖИУ Є.І.
студент групи ОЕЕМ-21

ПИТАННЯ ТИПОЛОГІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Проблема економічної злочинності набуває в наші дні все більшої актуальності зважаючи на те, що Україна займає перше місце в світі за рівнем прояву цього явища. У цьому зв'язку особливого значення набуває класифікація економічних злочинів, яка дозволяє вивчати це явище і розробляти превентивні заходи з їх усунення.

Питання класифікації злочинів, які вчиняються в економічній сфері, висвітлили у своїх працях В. А. Образцов і В. Б. Ястребов, які віднесли до господарських злочинів тільки ті, які вчиняються працівниками у зв'язку з виконанням ними своїх службових обов'язків. Але посадове становище не є обов'язковою ознакою цієї групи злочинів. На зв'язок економічної злочинності з економічною діяльністю звертав увагу й І. М. Даньшин.

Найважливішим питанням кримінологічних класифікацій та типологій є питання про їх критерії. На сучасному етапі в літературі запропонована множина таких критеріїв. Кожний з авторів виокремлює ті чи інші ознаки, які, з його точки зору, є найбільш істотними у злочині. Вважаю, що найбільш перспективним є застосування множини критеріїв класифікації і типології. Один, який завгодно, критерій не може вирішити усі ті практичні завдання, які покладаються на кримінологічні класифікації та типології. Розробка універсальної типології злочинності за одним критерієм досить проблематична.

Кримінальний кодекс включає різноманітні за своїм характером злочини, які посягають на різні суспільні відносини. Одні з них з'являються, а інші зникають, деякі протягом часу змінюють своє кримінологічне значення та зміст.

Кримінологічна типологія злочинності повинна розроблятися таким чином, щоб злочини, викликані різними причинами, входили до різних груп. Класифікація повинна нести не морфологічний (описовий) характер, а етимологічний, каузальний (походження, причини тощо).

І. М. Даньшин вбачає кримінологічну класифікацію злочинів у тому, що: по-перше, розкрити особливості антисоціальної спрямованості злочинів та характер кримінологічної мотивації злочинної поведінки особи, а по-друге, виявляти особливості

контингенту злочинців [1]. Перший критерій передбачає виділення злочинів у самостійну типологічну групу, що дозволяє виявити різноманітні ознаки і властивості злочинів і злочинців та конкретизує заходи боротьби з ними.

При визначенні критеріїв класифікації економічних злочинів одні автори виходять з того, що така класифікація вимагає вдосконалення попереджувальної діяльності і відповідати основним галузям економічної діяльності [2]. Інші критерієм кримінологічної класифікації економічних злочинів визначають характер суспільної небезпеки, який спрямований на певний об'єкт, способи, мотиви, форму вини і особливості суб'єктів злочинів.

Критерієм кримінологічної класифікації економічних злочинів можуть бути сфери економічної діяльності, в яких вони здійснюються, а додатковим – галузі економіки, в яких вони вчиняються. Певна сфера економічної діяльності визначає не тільки вид і характер злочину, а й причини, умови, та напрями заходів протидії та фактори, які обумовлюють злочинну поведінку окремого індивіда.

Важливою ознакою економічних злочинів є те, що вони, як правило, вчиняються особами, які виконують свої посадові, виробничі та службові функції. Злочини, які вчиняються за межами господарської діяльності, не можуть бути віднесені до категорії економічних злочинів. Таким чином, можна зробити класифікувати злочини відповідно до сфер економічної життєдіяльності або галузей економіки за групами, які однорідні за сутністю.

Так, професор Попович В. М. при формуванні кримінального законодавства рекомендує усі економічні злочини необхідно поділити на кілька груп:

- види злочинів, які вчиняються суб'єктами економічних відносин;
- злочини, які обслуговують кримінальні економічні відносини;
- діяння, які спрямовані на економічні відносини з метою їх припинення, витиснення суб'єктів з певної економічної діяльності, вимоги виплати грошових коштів за надання різних послуг щодо охорони, боротьби з конкурентами та перебування на території, яка контролюється певною злочинною групою [3].

Особливої уваги заслуговує класифікація професора Г. А. Матусовського, який запропонував такі види економічних злочинів у сферах:

- відносин власності, що пов'язані зі службовою діяльністю;
- виконання бюджету;

- фінансових відносин;
- підприємницьких відносин;
- захисту від монополізму і недобросовісної конкуренції;
- обслуговування населення;
- митного регулювання [4].

Б. В. Волженкін виділив дев'ять класифікаційних груп злочинів:

- посадових осіб, які порушують гарантії здійснення підприємницької діяльності;
- осіб, які порушують загальні принципи такої діяльності;
- проти інтересів кредиторів;
- пов'язаних з проявами монополізму і недобросовісної конкуренції;
- таких, що порушують встановлений порядок обігу грошей і цінних паперів;
- порушення встановленого порядку зовнішньоекономічної діяльності;
- порушення порядку обігу валютних цінностей;
- податкові;
- у сфері прав і інтересів споживачів.

Наведені концепції дають підстави визначити кримінологічну класифікацію економічних злочинів як систему їх груп і видів, які проявляються у певних сферах економічного життя суспільства і держави.

Проте, у практичній діяльності користуються офіційною класифікацією кримінального кодексу України (ККУ). Система економічних злочинів включає передбачені відповідними нормами КК України такі види злочинів.

1. Злочини у сфері відносин власності, вчинені в процесі економічної діяльності: крадіжка (ст. 185); шахрайство (ст. 190); привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191).

2. Злочини у сфері фінансових відносин: виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї (ст. 199); ухилення від повернення виручки в іноземній валюті (ст. 207); ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (ст. 212); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222); порушення порядку випуску (емісії) та обігу цінних паперів (ст. 223); підроблення знаків поштової оплати

і проїзних квитків (ст. 215); незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок (ст. 216); незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200); незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків (ст. 208); легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом (ст. 209); виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів (ст. 224).

3. Злочини у сфері виконання бюджету: порушення законодавства про бюджетну систему України (ст. 210); видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку (ст. 211).

4. Злочини у сфері підприємницьких відносин: зайняття забороненими видами господарської діяльності (ст. 203); порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю (ст. 202); фіктивне підприємництво (ст. 205); протидія законній господарській діяльності (ст. 206); приховування стійкої фінансової неспроможності (ст. 220); фіктивне банкрутство (ст. 218); доведення до банкрутства (ст. 219); незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204); порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом (ст. 213); порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння (ст. 214); незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірного клейма (ст. 217); незаконні дії у разі банкрутства (ст. 221).

5. Злочини у сфері проявів монополізму і недобросовісної конкуренції: незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю (ст. 231); розголошення комерційної таємниці (ст. 232); змова про зміну чи фіксування цін або примушення до їх змін чи фіксування (ст. 228); порушення антимонопольного законодавства (ст. 230).

6. Злочини у сфері відносин обслуговування населення: випуск або реалізація недоброякісної продукції (ст. 227); обман покупців або обман замовників (ст. 225); фальсифікація засобів вимірювання (ст. 226); незаконне використання товарного знака (ст. 229).

7. Злочини у сфері регулювання переміщення майна через митний кордон України: контрабанда (ст. 201).

8. Злочини у сфері приватизації: незаконна приватизація державного, комунального майна (ст. 233); незаконні дії щодо приватизаційних паперів (ст. 234); недотримання особою обов'язкових умов щодо приватизації державного, комунального майна або підприємств та їх подальшого використання (ст. 235).

На підставі викладеного можна зробити такі висновки:

- відсутність загальноприйнятого визначення поняття “економічна злочинність” призводить до різних трактувань у нормативно-правових актах, інших офіційних документах та науковій літературі. З методологічної та з практичної точок зору таке положення дезорієнтує правоохоронну практику при розробці основних напрямів і заходів протидії економічній злочинності, ускладнює ведення статистичного обліку, робить неможливим аналіз статистичних показників;
- вітчизняне кримінальне право і правозастосовна практика традиційно до злочинів у сфері економіки відносять господарські злочини і деякі злочини проти власності, які вчиняються у процесі економічної діяльності, що вимагає подальших досліджень теорії та практики правопорушень та їх класифікації;
- при розробці критеріїв кримінологічної класифікації економічних злочинів необхідно виходити з того, що така класифікація має враховувати потреби попереджувальної діяльності, оскільки характер злочину, причини та умови його вчинення також вимагають заходів протидії з профілактичним впливом. Таким чином, всі економічні злочини розподіляються на групи, які за своєю сутністю є однорідними.

Література:

1. Предупреждение хищений государственного и общественного имущества / Под ред. д-ра юрид. наук, проф. И. Н. Данышина. – Х.: Вища школа, 2012. – С. 7 – 35.

2. Давыденко Л. М. Криминологическая классификация преступлений // Вопросы борьбы с преступностью. – М., 2014. – Вып. 41. – С. 23 – 30.

3. Попович В. М. Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки: Монографія. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2014. – С. 116 – 117.

4. Матусовский Г. А. Экономическая преступность: криминалистический анализ. – Х.: Консум, 1999. – 480 с.